

Дем'ян СМЕРНИЦЬКИЙ

заступник директора
Державного науково-дослідного
інституту Міністерства
внутрішніх справ України,
доктор юридичних наук, професор

Марина ТРИГУБЕНКО

заступник начальника
науково-організаційного відділу
Державного науково-дослідного
інституту Міністерства
внутрішніх справ України,
кандидат юридичних наук,
старший дослідник

**ОБОРОННО-ПРОМИСЛОВИЙ КОМПЛЕКС УКРАЇНИ ЯК СКЛАДОВА
СЕКТОРА БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ: ПІДГОТОВКА ФАХІВЦІВ**

Під час повномасштабної агресії російської федерації проти України особливої уваги потребує розвиток оборонно-промислового комплексу нашої держави як складової сектора безпеки і оборони, що у підсумку забезпечить сили безпеки (правоохоронні та розвідувальні органи, державні органи спеціального призначення з правоохоронними функціями, сили цивільного захисту та інші органи) новітнім озброєнням, спеціальною технікою та іншими технічними засобами оборонного призначення.

Сектор безпеки і оборони, відповідно до Закону України «Про національну безпеку України» [1], – це система органів державної влади, Збройних Сил України, інших утворених відповідно до законів України військових формувань, правоохоронних та розвідувальних органів, державних органів спеціального призначення з правоохоронними функціями, сил цивільного захисту, оборонно-промислового комплексу України, діяльність яких перебуває під демократичним цивільним контролем і відповідно до Конституції [2] та законів України за функціональним призначенням спрямована на захист національних інтересів України від загроз, а також громадяни та громадські об'єднання, які добровільно беруть участь у забезпеченні національної безпеки України.

Оборонно-промисловий комплекс України – сукупність органів державного управління, підприємств, установ і організацій промисловості та науки, що розробляють, виробляють, модернізують і утилізують продукцію військового призначення, надають послуги в інтересах оборони для оснащення та матеріального забезпечення сил безпеки і сил оборони, а також здійснюють постачання товарів військового призначення та подвійного використання, надання послуг військового призначення під час виконання заходів військово-технічного співробітництва України з іншими державами.

Як бачимо, основною складовою оборонно-промислового комплексу є підприємства, установи і організації промисловості, які забезпечують випуск технічних засобів військового призначення, а також наукові установи, основною функцією яких є розробка військової та оборонної техніки.

Підприємства та науково-технічні установи потребують висококваліфікованих фахівців у сфері науково-технічної діяльності.

Відповідно до ст. 1 Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність» [3] науково-технічна діяльність – це наукова діяльність, спрямована на одержання і використання нових знань для розв'язання технологічних, інженерних, економічних, соціальних та гуманітарних проблем, основними видами якої є прикладні наукові дослідження та науково-технічні (експериментальні) розробки.

Результатом такої діяльності є одержані під час проведення прикладних наукових досліджень, науково-технічних (експериментальних) розробок нові або істотно вдосконалені матеріали, продукти, процеси, пристрої, технології, системи, нові або істотно вдосконалені послуги, введені в дію нові конструктивні чи технологічні рішення, завершені випробування, розробки, що впроваджені або можуть бути впроваджені в суспільну практику.

У науково-технічній діяльності задіяна значна низка фахівців різних спеціальностей, які виконують певні види наукових досліджень та технічних розробок.

Науково-педагогічна діяльність визначена як педагогічна діяльність в університетах, академіях, інститутах та закладах післядипломної освіти, що пов'язана з науковою та (або) науково-технічною діяльністю [3] та регламентується у сфері підготовки фахівців для оборонно-промислового комплексу законами України «Про освіту» [4], «Про вищу освіту» [5], «Про наукову і науково-технічну діяльність» [3], «Про технічні регламенти та оцінку відповідності» [6], «Про стандартизацію» [7], «Про охорону навколишнього природного середовища» [8], «Про екологічний аудит» [9], «Про акредитацію органів з оцінки відповідності» [10], «Про метрологію та метрологічну діяльність» [11], іншими нормативно-правовими актами щодо педагогічної та науково-технічної діяльності та встановлення відповідних характеристик продукції стосовно її безпечності та якості.

Оскільки науково-педагогічна діяльність спрямована на надання відповідних знань у закладах вищої освіти, її можна класифікувати відповідно до Переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти [12].

У науково-технічній галузі класифікація науково-педагогічної діяльності у сфері підготовки фахівців у закладах вищої освіти можна співвіднести з галузями знань, такими як: механічна інженерія; електрична інженерія; автоматизація та приладобудування; хімічна та біоінженерія; електроніка та телекомунікації; виробництво та технології; інформаційні технології; архітектура та будівництво (будівництво та цивільна інженерія); воєнні науки, національна безпека, безпека державного кордону (озброєння та військова техніка); транспорт тощо.

Запропонована класифікація визначає відповідні сфери науково-технічної діяльності, за якими у закладах вищої освіти під час підготовки фахівців може здійснюватися науково-педагогічна діяльність [13, с. 99].

Але необхідно зазначити, що оборонно-промисловий комплекс потребує фахівців не тільки з вищою освітою (працівників інженерного складу), але і фахівців робітничих спеціальностей (токарів, зварювальників, слюсарів, електриків тощо). На жаль, на сьогодні престиж технічних спеціальностей упав, а системи професійно-технічних училищ з підготовки фахівців робітничих спеціальностей майже не існує.

Підбиваючи певні підсумки розгляду питання підготовки фахівців для оборонно-промислового комплексу України як складової сектора безпеки і оборони, підкреслимо, що, на нашу думку, важливим є системний підхід до забезпечення заходів щодо підвищення престижу спеціальностей «точних наук», а також необхідно створити систему навчальних закладів з підготовки фахівців робітничих спеціальностей для науково-технічної сфери.

---

1. Про національну безпеку України : Закон України від 21 червня 2018 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#doc_info.

2. Конституція України від 28 червня 1996 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.

3. Про наукову і науково-технічну діяльність : Закон України від 26 листопада 2015 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2016. № 3. Ст. 25.

4. Про освіту : Закон України від 05.09.2017. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>.

5. Про вищу освіту : Закон України від 01 липня 2014 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2014. № 37–38. Ст. 2004.

6. Про технічні регламенти та оцінку відповідності : Закон України від 15 січня 2015 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 14. Ст. 96.

7. Про стандартизацію : Закон України від 05 червня 2014 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2014. № 31. Ст. 1058.

8. Про охорону навколишнього природного середовища : Закон України від 25 червня 1991 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1991. № 41. Ст. 546.

9. Про екологічний аудит : Закон України від 24 червня 2004 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 45. Ст. 500.

10. Про акредитацію органів з оцінки відповідності : Закон України від 17 травня 2001 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 32. Ст. 170.

11. Про метрологію та метрологічну діяльність : Закон України від 05 червня 2014 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2014. № 30. Ст. 1008.

12. Про затвердження переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти : постанова Кабінету Міністрів України від 29 квітня 2015 р. № 266. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/266-2015-п#Text>.

13. Смерницький Д. В. Адміністративно-правове регулювання науково-педагогічної діяльності як елемента науково-технічної діяльності в Україні. *Leges vitae*. 2019. № 3/3 (327). С. 96–100.